

доби феодалізму / М.Ф. Котляр. – Київ: Наукова думка, 1971. – 176 с.

9. Отчет императорской археологической комиссии за 1897 год. – СПб: Типография главного управления уделов, Моховая № 40, 1900. – 191+11 с.

10. Отчет императорской археологической комиссии за 1909 и 1910 годы. – СПб: Типография главного управления уделов, Моховая № 40, 1913. – 289 с.

11. Супруненко О.Б. Диканський скарб 1953 р. [монетно-речовий скарб початку XVIII ст.] / Супруненко О.Б. // Полтавський археологічний збірник. – Полтава: Полтавський літератор, 1994. – Частина 2. – С. 152–158.

12. Попельницька О. Ювелірні вироби другої половини XVII ст. зі скарбу з с. Лелюхівка на Полтавщині (за матеріалами НМІУ) / О. Попельницька // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. [ред. кол.: Д.Я. Телегін (відп. ред.) та ін.]. – Вип. 12. – К.: ХІК, Часи козацькі, 2003. – С. 106–109.

13. Шерстюк В.В. Шведські могили / Шерстюк В'ячеслав Вікторович // Альманах – ІХ [Свічадо Подніпров'я]. – Комсомольськ, 2015. – С. 131–143.

Шерстюк В.В. Монетные клады начала XVIII века с территории Левобережной Украины

В исследовании характеризуются монетные клады, тезаврованы в начале XVIII века. Картографирование их находок совпадает с местом основных военных действий 1708–1709 гг., что в целом позволяет отнести их депозитирование именно к указанному узкому периоду.

Ключевые слова: монетные клады, Левобережная Украина, начало XVIII в., Полтавская битва.

Sherstiuk V.V. Coin hoards of the beginning of the XVIII th century from the territory of the Left Bank Ukraine

The study analyzed coin treasures, latent in the beginning XVIII century. Their location coincide with the place of the main hostilities 1708–1709 years. Thus they can be attributed to this narrow date.

Key words: coin hoards, beginning XVIII century, Left Bank Ukraine, battle of Poltava.

15.03.2016 р.

УДК 94(477):37.011.32«16/17»

Ю.А. Мицик

ВИХОВАНЦІ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ В ЖИТТІ ГЛУХОВА ТА ГЛУХІВЩИНИ

У статті наводяться дані про вихованців Києво-Могилянської академії – уродженців Глухова, Глухівщини і тих, хто діяв у Глухові. Підкреслюється велика роль Глухова XVII – XVIII ст. як важливого культурного, церковного і політичного центру Гетьманщини.

Ключові слова: Києво-Могилянська академія, козаки, церква, культура.

Києво-Могилянська академія, 400-ліття якої урочисто відзначили у 2015 р., дала Україні цілу плеяду церковних, культурних і громадсько-політичних діячів. Сучасне спеціальне енциклопедичне видання [1] називає близько 1500

імен її вихованців (і то не всіх!), а пошуки в архівах відкривають нові імена... Досить сказати, що з десяти гетьманів України, які вчилися в Києво-Могилянській академії (далі – КМА), сім (як мінімум) були у Глухові (Многогрішний підписав тут Глухівські статті у березні 1669 р., Мазепа сприяв побудові соборної церкви).

У 1708 р. Глухів став столицею Гетьманщини, у якій проживали і працювали гетьмани Іван Скоропадський, Павло Полуботок, Данило Апостол, Кирило Розумовський. Перший був похований у Гамаліївському Різдобогородицькому Харлампіївському монастирі (між Глуховом і Шосткою). Його племінник, Іван Михайлович Скоропадський (1727–1782), останній генеральний осавул Гетьманщини, шляхетством Глухівського повіту у 1767 р. був обраний депутатом в Уложенну комісію Російської імперії.

З Глуховом пов'язане ім'я Миколи Даниловича Ханенка (1693–1760) – представника гетьманського роду, генерального хорунжого, генерального бунчужного. Він уславився як мемуарист, адже вів офіційний щоденник діяльності гетьманської канцелярії Скоропадського, брав участь у роботі Кодифікаційної комісії (далі – КК) (1728–1743), яка розробляла звід законів для Гетьманщини («Права, по котрым судится Малороссийский народ»), виконував обов'язки керуючого похідною канцелярією Розумовського, а після ліквідації гетьманату виконував гетьманські функції у 1758–1760 рр. (разом із кількома іншими старшинами С. Кочубеєм, І. Скоропадським, О. Безбородьком, П. Валькевичем). Помер у Глухові.

Часто по службовим справам у Глухові бував небіж гетьманши Анастасії Скоропадської і зять гетьмана Павла Полуботка Яків Андрійович Маркович (1696–1770) – генеральний підскарбій, письменник, мемуарист (створив знамениті «Денні записки» у 10 томах), перекладач. Він мав маєток у с. Сваркове, де й помер.

У місті народився Дмитро Прокопович Трощинський (1749–1829) – міністр, сенатор, меценат української культури, покровитель Василя Гоголя (батька знаменитого Миколи Гоголя). Трощинський походив з козацького роду, його дід Степан був гадяцьким полковником.

Глухів є батьківщиною Олександра Андрійовича Безбородька (1747–1799) – дипломата, сенатора, канцлера Російської імперії. Він почав свою кар'єру як бунчуковий товариш, працював у Генеральній військовій канцелярії (далі – ГВК), після скасування гетьманства був її управителем, а далі – секретарем цариці Катерини II. Працюючи на різних високих імперських посадах, Безбородько, однак, не забував свого походження, був меценатом української культури.

З Глухова походили знамениті композитори

Максим Березовський, Дмитро Бортнянський, сім (!) представників роду Галяховських, який дав Україні священників, протопопів, архимандритів, художників, граверів, бібліотекарів, військових канцеляристів, суддів, працівників ГВК та КК. Слід згадати рід Миславських з села Полошки (5 представників), з яких вийшли київський митрополит Самуїл (світське ім'я Симон), ректори й префекти КМА, ректори Харківського колегіуму, священники.

Тут ми подаємо перелік видатних вихованців КМА, пов'язаних з Глуховом, притримуючись переважно алфавітного принципу. Думаємо, що жителям сучасного міста варто знати славні імена земляків чи тих, хто діяв на його благо.

Федір Гнатович Афанасієв (1759–?) – козацький син, народився в с. Щебри Глухівської сотні, по закінченні КМА був скерований до правління Новгород-Сіверського намісництва.

Дмитро Білинський (?–1753) у 1734 р. увійшов до складу КК (1728–1743).

Григорій Білгородський (бл. 1730–?) – український співак (бас), брав участь у походах запорожців, з 1752 р. – соліст театру гетьмана Розумовського в Глухові, з 1764 р. – Придворного хору в Петербурзі.

Іван Володимирович Борозна (90-рр. XVII ст. – 1740) – генеральний суддя, голова КК. Його син Іван (1720 – після 1784) – генеральний бунчужний.

Мусій Бугаєвський (?–1747) – співак, хоровий диригент, педагог, військовий капелан при резиденції гетьманів Розумовського та Апостола, священник Анастасіївської церкви у Глухові. З 40-х рр. XVIII ст. до самої смерті – регент глухівської хорової капели. Серед учнів – його зять – Гаврило Головня, український співак, знавець і пропагандист партесного співу.

Петро Васильович Валькевич (бл. 1687–1758) – другий генеральний військовий осавул, працював у ГВК з 1714 р., у 1728 р., 1738 р. – у КК. У серпні 1748 р. під час великої пожежі в Глухові врятував гетьманські клейноди і частину архіву. Його племінник, Іван Степанович Валькевич, працював у КК у 1742–1752 рр.

Григорій Степанович Винський (1752 – після 1818) – мемуарист, перекладач (досконало знав французьку), просвітитель. У 1769–1770 рр. працював у Глухові в Генеральному суді.

Петро Семенович Галецький (?–1754) – гадяцький полковник, помер у Глухові.

Петро (Палладій) Городецький (1697–1747) – ієромонах, перекладач, з 1741 р. працював перекладачем у КК, помер і похований у Глухові.

Григорій Гнатович Галаган (1716–1777) – прилуцький полковник, у 1750 р. був у Глухові на обранні Розумовського гетьманом.

Семен Данилович Дівович (30-рр. XVIII ст. – після 1763) – письменник і перекладач. Після

конфлікту в КМА з Михайлом Ломоносовим був виключений з числа студентів разом з О. Лобисевичем. Переїхав до Глухова у 1761 р., де працював перекладачем. Хоча Розумовський скасував наказ про виключення з КМА, однак обидва студенти не захотіли повертатися до Києва. Саме в Глухові С. Дівович написав віршований діалог «Разговор Великороссии Малороссией» – один з найкращих творів на історичну тематику другої половини XVIII ст.

Василь Олексійович Дмитрашко-Райча (?–?) – правнук переяславського полковника Думитрашка Райчі. Був педагогом, перекладачем (з німецької, латинської та сербської мов), правником, березанським сотником. Працював у КК у 1732–1740 рр.

Сильвестр Добрина (1712–1767) викладач, архимандрит. Помер у с. Будища Глухівської сотні.

Амвросій Дубневич (?–1750) – викладач філософії, ректор КМА, єпископ Чернігівський і Новгород-Сіверський, голова КК у 1733–1737 рр. Народився і помер у Глухові, куди був запрошений на урочистості з нагоди обрання гетьманом Розумовського.

Василь Дунаєвський (бл. 1714–?) – народився у Глухові, служив з 1740 р. у ГВК.

У 1731 р. Глухів відвідав нововисвячений київський митрополит, вихованець, а потім проректор КМА Рафаїл Заборовський, де його урочисто зустрічав гетьман Данило Апостол. Ректор Харківського колегіуму та КМА, архимандрит Власій Миславський (?–1791) ймовірно був братом київського митрополита Самуїла Миславського і по закінченні КМА був протоієреєм в Глухові. Інший випускник КМА, ректор Новгород-Сіверської семінарії Ієронім Загоровський, був у червні 1796 р. призначений настоятелем Гамаліївського Різдвобогородицького Харлампіївського монастиря і перебував на цій посаді по 1799 р.

Опанас Олексійович Заруцький (60-рр. XVII ст. – 1723) – народився у Глухові, протопоп, письменник-панегірист, який належав до вченого гуртка Лазаря Барановича.

Мельхіседек Значко-Яворський – натхненник Коліївщини – закінчив своє життя як настоятель Петропавлівського монастиря у Глухові (1783–1809).

Гавриїл Іскра (?–?) – викладач Чернігівського колегіуму, прибув до Глухова за справедливістю від гетьмана Розумовського (8.12.1751) і частково добився успіху.

Андрій Кандиба (1747–після 1809) – представник відомого козацького роду, ніжинський полковий хорунжий, служив канцеляристом Генерального суду в Глухові (1774–1781).

Олександр Степанович Карпіка (бл. 1725/1727–1791) – народився у Глухові у відомій родині (дід Семен – глухівський городовий отаман у 1691 р., 1707–1709 рр.). Карпіка був бунчуковим

товаришем, а після ліквідації Гетьманщини став суддею Глухівського повіту, володів частиною с. Пустогород (Глухівський р-н).

Яків Козельський (1728–1794) – відомий просвітитель, перебував у Глухові на посаді полковника Малоросійської колегії (1770–1773).

Фадей Кокуйлович (1694–1758) – архімандрит і викладач. Перебував у Глухові під арештом за опозицію до царя (відмовлявся правити службу в монастирському храмі на честь військових перемог Петра I).

Іларіон Кондратівський (?–1799) – проповідник, ректор Тверської семінарії, єпископ Бориспільський, Глухівський та ін. Відвідав місто у 1769 р., ставши армійським обер-ієромонахом і духівником графа Румянцева (до 1773 р.).

Василь Лежайський (1769–?) – походив з глухівської козацької сім'ї. Служив як перекладач російського посольства в Туреччині.

Микола Іванович Любич (1719–?) – походив з Глухова, військовий канцелярист.

Іван Романович Мартос (1760–1831) – походив з Глухова, історик та поет, секретар гетьмана Розумовського.

Мартин Лобач (1690–1741) – ігумен, запрошений до Глухова гетьманом Данилом Апостолом для роботи в КК (служив тут у 1729–1731 рр.).

Феохтист Мочульський (1729/32–1818) – архієпископ Белгородський і Курський, вчений і письменник, був певний час настоятелем Глухівського Петропавлівського монастиря (1767), потім – архімандритом Гамаліївського Різдвобогородицького Харламіївського монастиря (1767–1784), за дорученням наказного гетьмана Полуботка їздив до Глухова у Малоросійську колегію у 1727–1728 рр. для вирішення справ Чернігівського полку (як полковий осавул).

Григорій Павлович Огієвський (Огієнко) (між 1703 і 1707–1772) – кралецький сотник, зустрічав генерал-губернатора П.О. Румянцева і супроводжував його до Глухова. Його перша дружина Марія була дочкою бунчукового товариша Глухівської сотні Федора Карпіки, а одна з його дочок (Феодора) стала черницею Успенського монастиря в Глухові.

Іван Васильович Піковець (1710–1751) – сотник Лукомської сотні, писар Генерального військового суду у Глухові (1732–1751). Похований на цвинтарі Свято-Микільської церкви.

Гервасій Савицький (1703–1742) – ієродиякон і перекладач, на прохання гетьмана Апостола відраджений до Глухова у 1729 р. разом з М. Лобачем для роботи в КК, але повністю присвятити себе цій роботі не міг, оскільки був повіреним Києво-Печерської лаври у Глухові, 1735 р. став лаврським городничим (намісником) у Василькові.

Григорій Федорович Соболевський (1741–1807) – доктор медицини, ботанік, директор ботанічного саду, аптекар, почесний член Петербурзької медичної колегії. Народився у Глухові в сім'ї значкового товариша Соболевського. У 1749–1753 рр. він був співаком Придворного хору у Петербурзі.

Варнава (Василь) Старжицький (1707–?) – ієромонах, професор риторики КМА, поет, ігумен кількох монастирів. Народився у Глухові в міщанській сім'ї, працював у 1743 р. в КК.

Іван Григорович Туманський (1740 – кінець XVIII ст.) – перекладач, просвітитель, голова Київської палати цивільного суду. Син новобасанського священика, засланий за вільнодумство до Глухова (1775), став тут членом Малоросійської колегії. Сприяв проекту свого родича Федора Туманського про відкриття в Глухові академічної книгарні і з успіхом добивався її фінансової підтримки.

Йосип Григорович Туманський (1730–1795) – служив з 1749 р. у ГВК, в 1764 р. став керувати похідною канцелярією Розумовського, після ліквідації гетьманату служив у Малоросійській колегії.

Іван Йосипович Туманський (1757–1810) – народився у Глухові і помер на Глухівщині (хутір Родіонівка). Він був вченим-філософом, письменником, видавцем, перекладачем, бібліофілом. Після навчання в КМА та Кенігсберзькому університету (став членом Пруського наукового товариства) повернувся до Глухова у 1778 чи 1779 рр., збирав матеріали для написання «Історії Малоросії», добивався відкриття у місті філії Петербурзької АН, але безуспішно, хоча вдалося відкрити академічну книгарню. Він розробив анкету для історико-статистичного опису Лівобережної України (проект пізніше був реалізований О. Шафонським).

Матвій Іванович Холодович (1710–1784) – народився й помер у містечку Вороніж (тепер Шосткинського району), служив у ГВК (1735–1743).

Корній Іванович Юзефович (1726 – після 1766) – співак (тенор) і хормейстер, з 1751 р. – регент Глухівської хорової капели і соліст театру Розумовського у Глухові, військовий капелан, протопіп в останній період життя.

Таким чином, з числа видатних вихованців КМА як мінімум 23 народилися у Глухові (ще 3 – в селах Глухівської сотні), 8 померли, 48 (не рахуючи тих, хто народився у Глухові) служили, працювали і брали активну участь в житті міста. Однак якщо враховувати рядових вихованців КМА-уродженців Глухівщини, їх кількість значно зростає. Наводимо їх прізвища, використавши списки студентів за 1737–1754 рр., причому складається враження, що з 40-х років XVIII ст. в них фіксувалися тільки вихідці з Гетьманщини, і то лише представники духовенства.

Антон і Гарасим Адамовичі, сини Григорія,

священника Успенської церкви, Потап Адамович, син Григорія, священника Покровської церкви, Микола Богаєвський, син Мойсея, священника Анастасіївської церкви, Федір Бузановський, син Івана, священника с. Локні, Іван Васович, син Федора, священника с. Сварків, Микола Вербицький, син Симеона, протопопа Михайлівської церкви, Гавриїл Вілчинський, син священника, Максим Врешницький, син Григорія, священника Преображенської церкви, Федір Донатович, син священника, Василь Дунаєвський, син посполитих, Максим Єсманський, син священника Максима Микільської церкви в с. Єсмань, Олександр Карпіка, син козацького старшини, Іван Клечановський, син Якова, священника Микільської церкви в с. Марчишина Буда, Василь Комендацький, син Микити, священника церкви Різдва Богородиці, Яків Кондзирівський, син бунчукового товариша, Олександр Костелецький, син Якова, священника церкви св. Василя Великого, Петро Костянтинівич, син Костянтина, священника Успенської церкви, Іван Левицький, син Івана, священника Микільської церкви в с. Єсмань, Симеон Левицький, син Тимофія, священника церкви св. Василя Великого, Євстафій Ломачевський, син Олександра, священника Микільської церкви в с. Полошках, Іван Лучницький, син священника Данила Микільської церкви, Артем і Стефан Новомлинські, сини Федора, священника Успенської церкви м. Ямполь, Олександр Осталецький, син Якова, священника церкви св. Василя Великого, Павло Островський, син Андрія, священника церкви Різдва Богородиці, Данило Полонський, Стефан Полошковський, син Євфимія, священника Свято-Михайлівської церкви, Стефан Полошковський, син Євфимія, священника Преображенської церкви, Іван Прокопович, син Федора, священника Дмитрівської церкви, Антоній Пушкінський, син Макарія, священника Покровської церкви с. Собичев, Леонтій Развольський, син Симеона, священника Дмитрівської церкви в с. Локні, Іван Романовський, син Романа, священника Георгіївської церкви м. Ямполь, міщанський син, Федір Силуяновський, син Івана, священника Микільської церкви, Стефан Слоницький, син священника Івана, Іван Тарасівич, син Воніфатія, священника Михайлівської церкви с. Обжівки, Василь Уманець, козацький син, Олександр Фіялковський, син Івана, священника церкви Різдва Богородиці с. Обмачева, Кузьма Цитовський, син Федора, священника Воздвиженської церкви с. Локні, Кирило Шпоновський, син священника, Василь Ярославський, козацький син, Григорій Ярославський, син священника, Іван Яснопольський, син Івана, священника Михайлівської церкви в с. Обложках.

Отже з цих вихованців КМА 23 студенти були уродженцями Глухова, 14 – сіл Глухівської сотні.

Як бачимо, у Києво-Могилянській академії не тільки навчалось багато глухівських студентів, а й велика кількість її випускників працювала у Глухові. Це пояснюється тим, що упродовж майже

п'ятдесяти років XVIII ст. тут знаходилась резиденція гетьманів України. Як би там не було, але Глухів відігравав на той час роль найбільшого після Києва центру української науки, культури, церковного і громадсько-політичного життя Гетьманщини.

Посилання

1. Києво-Могилянська академія в іменах: XVII–XVIII ст. Енциклопедичне видання. – К., 2001. – 736 с.
2. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, ф. 160, № 172.

Мыцык Ю.А. Воспитанники Киево-Могилянской академии в жизни Глухова и Глуховщины

В статье приводятся данные о воспитанниках Киево-Могилянской академии – уроженцев Глухова, Глуховщины и тех, чья деятельность связана с Глуховом. Подчеркивается большая роль Глухова XVII–XVIII ст. как важного культурного, церковного и политического центра Гетманщины.

Ключевые слова: Киево-Могилянская академия, казаки, церковь, культура.

Mytsyk Yu.A. Pupils of Kyiv-Mohylianska academy in life of Hlukhiv and Hlukhiv district

Data on pupils of Kyiv-Mohylianska academy are provided in article – natives of Hlukhiv and Hlukhiv district and those whose activity is connected with Hlukhiv. The big role of Hlukhiv of XVII–XVIII centuries as important cultural, church and political center of Hetmanate is emphasized.

Key words: Kyiv-Mohylianska academy, Cossacks, church, culture.

01.02.2016 р.

УДК 94(477.908):392.3«172/174»

А.П. Гриценко

ВТРАТА ВПЛИВОВОСТІ САВИЧІВ У 1720–1740-ТІ РОКИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ НАСТУПУ РОСІЙСЬКИХ ВЕЛЬМОЖ НА ПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ СТАРШИНИ

Стаття присвячена питанню втрати впливовості української старшин у 1720–1740-х роках на прикладі роду Савичів та поступового відновлення їх могутності з приходом до влади гетьмана Кирила Розумовського.

Автор статті досліджує значення родичання нащадків генерального писаря Семена Савича з відомими старшинськими родами Лівобережної України Ханенків та Якубовичів для розширення власних земельних володінь у XVIII ст.

Ключові слова: Савичі, старшинські роди, бунчуковий товариш, військовий товариш.

Історія дослідження ролі старшинських родин в умовах централізації Російської імперії XVIII ст. представлена багатьма працями, перші з яких були написані в останній чверті XVIII ст. і продовжували з'являтися упродовж XIX ст. Однак, лише деякі родини збирали історичні документи, переходячи